

6.2.2025

Neuvotteleva virkamies Sami Rinne
Lainsäädäntöjohtaja Johanna Korpi

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Ympäristöministeriön muistio hallituksen esityksestä (HE 211/2024 vp) laiksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamisesta

1. Tausta ja valmistelu

Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2024/1735 Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta (Net Zero Industry Act, NZIA, jäljempänä nettonollateollisuuden asetus). Asetus tuli voimaan 29.6.2024.

Nettonollateollisuuden asetuksen yleisenä tavoitteena on parantaa sisämarkkinoiden toimintaa luomalla puitteet, joilla varmistetaan nettonollateknologioiden turvattu ja kestävä tarjonta unionissa, muun muassa skaalaamalla nettonollateknologioiden valmistuskapasiteettia ja niiden toimitusketjuja niiden häiriönsietokyvyn turvaamiseksi ja edistämällä samalla unionin ilmastotavoitteiden ja ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamista, jotta unionin talous ja yhteiskunta voivat irtautua hiilestä, ja edistämällä laadukkaiden työpaikkojen luomista nettonollateknologioiden alalla, mikä parantaa myös unionin kilpailukykyä.

Asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa sääntelyä, mutta sen toimeenpano edellyttää muun muassa eräistä menettelyistä ja toimivaltaisista viranomaisista säätämistä. Ehdotetuilla säännöksillä toimeenpantaisiin asetuksessa edellytetyn kansallisen yhteyspisteviranomaisen nimeäminen ja strategisten hankkeiden etusijalle asettaminen. Lisäksi säädettäisiin yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeudesta tehtävänsä toteuttamiseksi, sekä yhteyspisteviranomaisen ja toimivaltaisen viranomaisten velvollisuuksista nettonollateollisuuden hankkeiden lupakäsittelyn määräaikojen seuraamisen toteuttamiseksi.

Valmistelu on tehty osana ympäristöministeriössä käynnissä olevaa yhden luukun palvelujen hanketta, joka keskittyy käynnissä olevassa valtion aluehallinnon uudistuksessa perustettavan uuden Lupa- ja valvontaviraston myötä syntyvään ympäristötehtävien "yhteen luukkuun" ja hallitusohjelman yhden luukun mallia edistävän lupamenettelyn toteuttamiseksi tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmisteluun (VN/21409/2023).¹ Hallituksen esitys eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi on tarkoitus antaa eduskunnassa kevätkaudella 2025.

Esitys vastaa pitkälti eduskunnan äskettäin käsittelemää HE 196/2024 vp:tä kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteviranomaisen nimeämistä ja strategisten kriittisten raaka-aineiden hankkeiden etusijasta.

¹ <https://ym.fi/hankesivu?tunnus=YM046:00/2023>

1.1 Nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteviranomainen

Itä-Suomen aluehallintovirasto nimettäisiin nettonollateollisuuden hankkeiden kansalliseksi yhteyspisteviranomaiseksi. Yhteyspisteviranomainen vastaa nettonollateollisuuden asetuksessa yhteyspisteelle säädetyistä tehtävistä. Asetus edellyttää yhteyspisteviranomaisen nimeämistä viimeistään 30.12.2024.

Yhteyspiste vastaa nettonollateollisuuden hankkeiden lupamenettelyn helpottamisesta ja yhteensovittamisesta sekä tietojen antamisesta hallinnollisista menettelyistä. Keskitetty yhteyspiste on hankkeen toteuttajan ainoa yhteyspiste lupamenettelyssä, joka koskee nettonollateknologian valmistushankkeita, mukaan lukien strategiset nettonollahankkeet. Yhteyspiste koordinoi ja helpottaa kaikkien asiaankuuluvien asiakirjojen ja tietojen toimittamista ja ilmoittaa hankkeen toteuttajalle kattavan päätöksen tuloksesta. Yhteyspisteen on esimerkiksi laadittava tiiviissä yhteistyössä muiden asianomaisten viranomaisten kanssa lupamenettelyn yksityiskohtainen aikataulu. Yhteyspisteen on julkaistava aikataulu vapaasti käytettävissä olevalla verkkosivustolla.

Yhden luukun palvelujen -lainsäädäntöhankkeessa yhteyspisteviranomaisen tehtävä osoitettaisiin vuodesta 2026 alkaen perustettavalle uudelle valtakunnalliselle Lupa- ja valvontavirastolle. Itä-Suomen aluehallintovirastolle kyse olisi siten väliaikaisesta tehtävästä.

1.2 Lupakäsittelyjen määräaikojen noudattamisen seuranta

Yhteyspisteviranomaiselle säädettäisiin velvollisuus seurata nettonollateollisuuden asetuksessa hankkeiden lupakäsittelylle säädettyjen määräaikojen noudattamista (12-18 kk, strategiset nettonollahankkeet 9-12 kk). Yhteyspisteviranomaiselle säädettäisiin mahdollisuus pidentää määräaikoja poikkeustapauksissa asetuksessa säädetyin edellytyksin.

Asetuksen mukaan lupakäsittelyn määräajan laskenta alkaa, kun yhteyspisteviranomainen toteaa hakemuksen täydelliseksi. Lupaviranomaisille säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa yhteyspisteviranomaiselle, kun vireille tullut hakemus on täydellinen tai miltä osin sitä on täydennettävä. Lisäksi lupaviranomaisille säädettäisiin velvollisuus huolehtia, että yhteyspisteviranomainen saa tarvittavat tiedot lupakäsittelyn tilanteesta. Vastaavasti yhteyspisteviranomaiselle säädettäisiin oikeus saada tarvitsemansa tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Strategiseksi nettonollahankkeeksi tunnustamista hakevalle esitetään velvollisuutta lähettää tunnustamista koskeva hakemus ja päätös tiedoksi nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteviranomaiselle. Tämä mahdollistaisi yhteyspisteviranomaisen toiminnan ennakoinnin, mikä olisi myös hakijan edun mukaista.

1.3 Strategisten nettonollahankkeiden etusija aluehallintoviraston lupakäsittelyssä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi strategisten nettonollahankkeiden etusijasta aluehallintovirastojen ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa lupamenettelyissä.

Nettonollateollisuuden asetuksen mukaan strategisille nettonollahankkeille on annettava mahdollisimman merkittävä kansallinen asema, jos tällainen on olemassa kansallisessa lainsäädännössä, ja niitä on kohdeltava tällaisen aseman mukaisesti lupamenettelyssä. Suomessa on voimassa lainsäädäntöä eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijasta aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023–2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2028 (HE 128/2022). Vastaava etusija olisi siten säädettävä myös strategisille nettonollahankkeille.

1.4 Vaikutukset

Vaikutukset on pääosin suoraan nettonollateollisuuden asetuksen sääntelystä johtuvia.

Lupakäsittelyjen määrääjat, keskitetyn yhteyspisteen neuvontavelvollisuus ja lupahakemusten yhteensovittaminen voivat lyhentää nettonollateollisuuden hankkeiden lupamenettelyn kestoa, vähentää lupamenettelyyn liittyvää epävarmuutta sekä keventää nettonollateollisuuden yritysten hallinnollista taakkaa.

Lupaviranomaisiin kohdistuvat vaikutukset liittyvät tiedon välittämiseen yhteyspisteviranomaiselle sekä lupamenettelyjen määrääajien noudattamiseen. Tämä edellyttää uudenlaista yhteistyötä ja yhteydenpitoa yhteyspisteviranomaiseen. Nettonollahankkeiden lupakäsittelylle säädettyjen määrääajien saavuttamiseksi toimivaltaisen viranomaisen pitäisi todennäköisesti priorisoida kyseisen hankkeen lupakäsittelyä.

Yhteyspisteelle säädettyjen tehtävien hoitaminen edellyttävät Itä-Suomen aluehallintovirastolta henkilövoimavaroja. Itä-Suomen aluehallintovirastolle ei esitettäisi kohdennettavaksi yhteyspisteviranomaisen tehtäviin budjettirahoitusta vuodelle 2025. Itä-Suomen aluehallintovirastolle on kuitenkin osana REPowerEU-rahoitteista ympäristöministeriön yhden luukun palvelujen hanketta myönnetty määräraha vuodelle 2025 hankkeeseen, jossa valmistellaan yhteyspisteen toimintatapoja osana yhden luukun mallin kehittämistä. Hankkeessa kartoitetaan ja suunnitellaan yhteyspisteen tehtävät sekä tuotetaan tehtävien hoitamiseksi toimintamallit ja tarvittavat välineet. Lisäksi hankkeessa valmistellaan tehtävän edellyttämää yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Hankkeessa myös valmistellaan yhteyspisteviranomaisen tehtävän siirtoa Lupa- ja valvontavirastoon ja osaksi yhden luukun toimintamallia.

Yhden luukun palvelujen hanketta koskevassa hallituksen esityksessä arvioidaan nettonollateollisuuden asetuksesta aiheutuvat vaikutukset viranomaistoimintaan vuodesta 2026 eteenpäin.

Ehdotetuilla säännöksillä ei arvioida olevan välittömiä ympäristövaikutuksia.

LIITE: NETTONOLLATEKNOLOGIAT (4 ARTIKLA)

- a) aurinkoteknologiat, mukaan lukien aurinkosähkö-, aurinkolämpösähkö- ja aurinkolämpöteknologiat;
- b) maatuuliteknologiat ja merellä tuotettavan uusiutuvan energian teknologiat;
- c) akkuteknologiat ja energian varastointiteknologiat;
- d) lämpöpumput ja geotermiset energiateknologiat;
- e) vetyteknologiat, mukaan lukien elektrolyysilaitteet ja polttokennot;
- f) kestävät biokaasu- ja biometaaniteknologiat;
- g) hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiteknologiat;
- h) sähköverkkoteknologiat, mukaan lukien liikenteen sähkölatausteknologiat ja verkon digitalisointiteknologiat;
- i) ydinfissioenergiateknologiat, mukaan lukien ydinpolttoainekierräteteknologiat;
- j) kestävien vaihtoehtoisten polttoaineiden teknologiat;
- k) vesivoimateknologiat;
- l) uusiutuvan energian teknologiat, jotka eivät kuulu edellä oleviin luokkiin;
- m) energiajärjestelmään liittyvät energiatehokkuusteknologiat, mukaan lukien lämpöverkkoteknologiat;
- n) muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien polttoaineiden teknologiat;
- o) bioteknologian ilmasto- ja energiaratkaisut;
- p) hiilestä irtautumiseen tähtäävät muutosvoimaiset teollisuusteknologiat, jotka eivät kuulu edellä oleviin luokkiin;
- q) hiilidioksidin kuljetus- ja hyödyntämisteknologiat;
- r) liikenteen tuuli- ja sähköavusteiset teknologiat;
- s) ydinteknologiat, jotka eivät kuulu edellä oleviin luokkiin.